

Verslag Conferentie Taal & Gezondheid:

'wanneer taal een probleem is voor je gezondheid'

22 september 2021, Forum Groningen

Van de Nederlanders tussen de 16 en 65 jaar zijn naar schatting 1 op de 9 laaggeletterd: zij hebben moeite met lezen en schrijven. Meer dan de helft van deze groep heeft het Nederlands als moedertaal (Ministerie van Algemene Zaken, 2020, 12 maart¹). Mensen die laaggeletterd zijn ervaren vaak ook problemen met hun gezondheid, omdat zij bijvoorbeeld moeite hebben met bijsluiters lezen en lastige vaktermen van artsen begrijpen. Dit was een belangrijke aanleiding voor de Taal & Gezondheid conferentie in het Forum Groningen op 22 september 2021.

¹ Ministerie van Algemene Zaken. (2020, 12 maart). *Aanpak laaggeletterdheid*. Taal, rekenen en digitale vaardigheden | Rijksoverheid.nl. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/taal-rekenen-digitale-vaardigheden/aanpak-laaggeletterdheid>

De conferentie startte met een openingswoord door Daan Bultje (directeur HANNN) en werd vervolgens in goede banen geleid door dagvoorzitter Hans Christiaanse (Alles Is Gezondheid).

Onderzoek onder zorgprofessionals in Noord-Nederland

Ter introductie werd een recent onderzoek van Sardes en HANNN gepresenteerd, waarin een grote groep zorgprofessionals in het noorden van Nederland werd gevraagd naar de uitdagingen en de behoeften omtrent laaggeletterdheid bij hun. Uit dit onderzoek bleek dat meer dan de helft van de zorgprofessionals weleens twijfelt of patiënten hen, hun website, hun brieven en hun behandelplannen wel begrijpen. Daarnaast voelt de helft van de respondenten zich onvoldoende toegerust om goed met laaggeletterde patiënten om te gaan. Bijna een kwart van de respondenten past de manier van communiceren aan wanneer zij te maken hebben met een patiënt die moeite heeft met lezen en schrijven. In slechts 17 procent van de organisaties zijn afspraken gemaakt over de omgang met laaggeletterden. Het merendeel van de zorgprofessionals weet niet waar zij hun laaggeletterde patiënten naartoe kunnen doorverwijzen.

Aan het woord: Maurice de Greef

Hierna was het woord aan spreker Maurice de Greef (hoogleraar Leereffecten Laagopgeleiden en Laaggeletterden, Vrije Universiteit Brussel), die een lezing gaf over laaggeletterden en gezondheid. Waarom worden er in organisaties zo weinig afspraken gemaakt over omgang met laaggeletterdheid? 'Het zit hem gedeeltelijk in handelingsverlegenheid. Bij een eerdere conferentie bleek dat 96% van de aanwezigen een eventuele geslachtsziekte wél met de patiënt zou bespreken, maar slechts 4% zou taalproblemen van de patiënt bespreken.' Wat kan de zorg betekenen? 'Mensen met taalproblemen geven aan dat de zorg een vertrouwde plek is en daardoor een prima plek om hun taalproblemen bespreekbaar te maken, mits het vertrouwd en passend (functioneel) gebeurt.'

Aan het woord: Machteld Huber

Machteld Huber (grondlegger gedachtegoed Positieve Gezondheid, Institute for Positive Health) gaf vervolgens een lezing over positieve gezondheid, waarbij duidelijk werd hoe deze brede benadering van gezondheid mede de gezondheidsgevolgen van laaggeletterdheid verklaart. De positieve gezondheid benadering stelt dat gezondheid veel meer is dan de afwezigheid van lichamelijke ziektes en ongemakken. Niet slechts het voorkomen van ziektes, maar veerkrachtigheid, is gezondheid. Veerkrachtige mensen begrijpen hun situatie, hebben het gevoel dat ze iets te kiezen hebben en ervaren een bepaalde zingeving. Wanneer je de taal niet voldoende machtig bent, is er eerder sprake van verwarring, machteloosheid en zinloosheid, met de daarbij behorende gevolgen voor je gezondheid. Maar hoe zorgen we ervoor dat zorgprofessionals meer toegerust raken? Hoe helpen we ze om te gaan met laaggeletterdheid bij patiënten? Vanuit haar vroegere ervaring als huisarts gaf Huber aan dat er voor deze professionals weinig tijd is om trainingen en voorlichtingen te volgen over dit onderwerp, maar dat erover publiceren in vakliteratuur de beste manier is om zorgprofessionals bewust te maken van het probleem. Daarnaast zou de omgang met laaggeletterden aan bod moeten komen in opleidingen.

De planken op en in gesprek

Na de presentaties van de twee sprekers was het tijd voor het interactieve gedeelte van de conferentie. Aan de hand van drie stellingen werd het publiek meegenomen in drie verschillende situaties waarin het thema laaggeletterdheid een rol speelt.

De scènes stonden los van elkaar en gaven een inkijkje bij een huisbezoek, een apotheek en bij de balie van het ziekenhuis.

Stelling 1: Je moet je grenzen stellen aan het bieden van hulp

De acteurs spelen een scène over [meneer Groen](#). Taalambassadeur Henk vertelt naar aanleiding hiervan meer over hoe mensen bij het Taalhuis je soms werk uit handen nemen, terwijl je het graag zelf zou willen kunnen. Vervolgens wordt besproken hoe belangrijk het is om mensen te helpen zelfstandig te worden, in plaats van afhankelijk te zijn van een ander.

Stelling 2: Goed kunnen lezen is niet meer nodig, als je je digitaal maar kunt redden

De acteurs spelen een scène waarbij een apotheker de taalproblemen van een patiënt verkeerd interpreteert en de patiënt doorverwijst naar het digitale loket. De aanwezige taalambassadeurs herkennen zich in de problemen die digitale middelen met zich mee brengen. Eén van hen zegt anderen soms voor te laten bij automaten. Zo kan hij eerst zien hoe zij ermee omgaan, om het vervolgens zelf te proberen. Daarnaast geven verschillende taalambassadeurs aan er moeite mee te hebben dat tegenwoordig zoveel digitaal gaat. Zij schakelen hierbij vaak hulp in van familieleden. Aanwezigen in de zaal herkennen zich hierin, veel van hun patiënten en cliënten konden zich vroeger nog goed redden door te telefoneren. Nu steeds meer fysieke hulppunten verdwijnen, lopen ze tegen allerlei problemen aan.

Stelling 3: Je moet niet te voorzichtig zijn met het bevragen van mensen

De acteurs spelen een ongemakkelijke scène. De hulpverlener ontvangt een patiënt met een mitella, van wie ze vermoedt dat er sprake is van taalproblemen. Toch durft ze niet direct te vragen of hij problemen heeft met lezen en schrijven. Uit deze scène wordt duidelijk dat de schaamte ook vaak bij de professional ligt, niet alleen bij de laaggeletterde. Uit het publiek komt de vraag: hoe pak je dit nou aan, als je zo'n patiënt voor je krijgt? Er is natuurlijk een beperkte tijd en je moet weten welke gepaste hulp je kunt aanbieden. Een andere aanwezige reageert hierop: 'Stel de vraag aan jezelf, hoe zou jij benaderd willen worden?'

Tot slot

Als afsluiting spelen de acteurs een grappige maar ook confronterende sketch over een patiënt die bij de huisarts komt in de veronderstelling dat zijn corona zelftest positief is omdat hij de woorden verkeerd interpreteert.

De conferentie werd afgesloten iedereen werd uitgenodigd voor een drankje op de vijfde verdieping van het Forum met een prachtig uitzicht over Groningen.

De conferentie Taal & Gezondheid van 22 september 2021 is onderdeel van het programma Zorg voor Basisvaardigheden. Meer lezen over het programma: <https://www.hannn.eu/projecten/zorg-voor-basisvaardigheden>

Zorg voor Basisvaardigheden

Gefinancierd door
de Europese Unie